

SPECIMEN ACADEMICUM,

D E

*Usu Dictionis Metaphoricae
in Oratione Populari,*

QUOD,

CONS. AMPL. SEN. PHILOS. REG. ACAD. ABOENSIS,

Publico examini modeste exhibent,

CAROLUS HENR. FORSSMAN,

Pbiloſ. Mag. & Adj. Minift. in Kimita

E T

GUSTAVUS LINDROS,

Stip. Reg. Tavastensia.

In Auditorio Majori die X Junii MDLCCCIL

Horis p. m. Confuctis.

ABOÆ, TYPIS FRENCKELLIANIS.

THE
LAW
OF
THE
LAND

and

THE
LAW
OF
THE
WATER

THE
LAW
OF
THE
WIND

and
THE
LAW
OF
THE
FIRE

THE
LAW
OF
THE
EARTH

THE
LAW
OF
THE
MOON

THE
LAW
OF
THE
STARS

THE
LAW
OF
THE
WATERS

THE
LAW
OF
THE
WINDS

S.

§. I.

Quanti sit operis, Divam quam Christo acceptam referimus Religionem, animis hominum instillare atque ad praxin deducere, eamque ex pravis quibuscumque refractariæ mentis vindicare conaminibus, concedant necesse est, quotquot sacro Religionis Ministerio admoti partibus suis rite satisfacere voluerint. Ad hoc vero per agendum negotium, non sufficit nuda quædam & quasi sterilis doctrinæ ipsius proponendæ ratio, sed requiritur maxime, ut ad persuadendum & commovendum, imo quoque delectandum animum, omnis attemperetur institutio. Sustinent enim Religionis doctores duplex præfertim munus, instituendi scilicet & emendandi, ad tenorem ipsius doctrinæ, quæ utramque hanc sibi propositam habet metam, administrandum. Quum enim Orationes sacræ, quamquam non unicum, tamen admodum amplum aperiant Ecclesiæ doctoribus campum, in quo vires experiri suas, oratoria quoque facultate adhibenda, debeant, atque jam ab antiquo inde ævo Rethores id Oratoribus in universum injunxerint officii, ut & *doceant*, & *moveant* & *delecent* (h. e. ut *persuadeant*); tanto majori jure hoc etiam ab Oratoribus sacris præstandum erit, quanto nobilior sic, quam tractent, dicendi materia. *Docendo* nimirum intellectus salutaribus veritatibus collustrandus; *moveendo* voluntas auditorum flectatur oportet, sensusque &

A

stu-

studia salutaria excitentur; *delectandi* vero, licet non præcipua haberi debet, nec tamen proflus responda est provincia, quatenus ad attentionem eliciendam atque habitum veritati non horridum inducendum pertinet. Ex omni autem ornamentorum hoc spectantium apparatu, Metaphoras insignem in primis parere usum, non modo ad auditorum quorumlibet comparandam benevolentiam, atque sensuum pariendam commotionem, verum insuper ad evidentiam doctioꝝ conciliandam adiutumque ad rudioris plebis mentes faciliorem reddendum, ratum quidem habetur & constitutum omnibus; quia vero in hos sapissime genere peccant, quibus Religionis vulgo tradenda conuicta est cura, de usu Metaphorarum in Oratione populi, Specimine quodam Academicō vires nostras experturi, paucis disserere in animum induximus: benignorem Lectoris censuram, omni quo par est verborum honore, nobis expertentes.

§. II.

In ipsa quidem metaphoræ denominatione, non est quod hæreamus. Etenim quamquam apud antiquos Rhetores, præfertim ARISTOTELEM, Rhetorum principem & antesignanum, latius sumatur hoc vocabulum de omnibus tropis; bene tamen Recentiores monuerunt, translationem verbi sive dictionis, utpote variam, etiam pro diversis suis objectis esse distinguendam, atque adeo permutationem omnem vocabulorum per tropos fieri, aut ex similitudine sive comparatione rerum inter se (unde *Metophra*), aut e conjunctione externa, causæ, effectus, subjecti & adjuncti, (unde *Metonymia*), aut ex interna essentiæ conjunctione, sive partium cum toto, speciei cum genere & contra (unde *Synecdoche*), aut denique ex disjunctione

ōione, illusionē & contrario (unde *Ironia*), si quidem hæc tropi loco habenda sit *a*.

Est vero Metaphora, de qua jam agere nobis institutum est, ex communi omnium sententia, significationis propriæ in alienam commutatio ob similitudinem quæ est inter res. Quo quidem pacto parum a similitudine videtur differre (*b*). — In hac tamen res ipsa, quæ adumbranda est & quacum comparatur, seorsim exprimitur atque uberiore effertur descriptione, similitudinis nota semper adjecta; Metaphora vero longe aliter eandem exponit sententiam, ipsa scilicet idea per comparationem indicanda, paucis verbis expressa, auditorum sive lectorum iudicio ad enodandum relicta. Observandum vero est, Metaphoram unius ejusdemque generis semper non esse, sed aliam quasi suppressam atque ex ingenio dicentis sive o-

A 2

ratio-

a) Cfr. SCHELLER præcepta Rili bene latini p. 651.

b) Cfr. QVINTIL. Institut. Orat. Lib. VIII. C. VI. "in totum autem metaphoræ brevior est, quam similitudo, eoque diffat, quod illa comparatur res quam volumus exprimere, hæc pro ipsa re dicitur." Bene PRIESTLEY (Vorlesungen über redekunst und kritik übersetzt von Eschenburg) p. 191. "Eine Metapher ist ein ins kurze zusammengezogenes Gleichnis. Wenn man also metaphoræ braucht, so kehrt sich die Seele nur auf eine kaum merkliche Art von den Vorstellungen ab mit welchen ihre Auffmerksamkeit beschäftigt ist. Diese Abkehrung ist so kurz, daß beym Gebrauch einer metaphoræ in dem Augenblicke, da die Seele den Begrif einer Ähnlichkeit mit der Sache, die sie ausdrücken will gefaßt hat, sie sogleich die Ausdrücke darauf überträgt, welche eigentlich für den fremden Gegenstand gehören, als ob sie eine und die nämliche Sache wären." — Digna quoque sunt quæ hac in re attulit HUG. BLAIR, Vorlesungen über Rhetorik und schöne wissenschaften, übersetzt von SCHREITER 2. Th. p. 37.

rationis consilio judicandam, alteram vero e vocabulo-
rum semel constituto usu eruendam. Quis enim in no-
minibus *Leonis*, *Solis*, cet. mysticum quereret sensum
rerum, quibuscum comparari solent, quamquam per ide-
arum asfociationem communis ratio dicendi ad varias res
depingendas eadem adhibere suo jure poterit; in verbis
vero, quæ usus lingvæ dudum stabilivit & ad alias res
transtulit, ratione habita sive attributorum, sive agendi
modorum, sive cujuscunque similitudinis, ut in verbis:
Lucis, *tenebrorum*, *crucis*, *ponderis* & *similium*, quis non
videt, tropicam significationem, veluti propriam his voca-
bulis factam jam esse, neque cuiquam negotium facesse-
re, quid in recessu habeant. Enimvero licet multæ ejus-
modi dictiones, prima sua origine translatæ sint ad alias
res, similitudine conjunctas, denotandas, temporis vero
decursu & usu lingvæ jubente sensim hanc pingendi facul-
tatem fere amiserint; convenit tamen, has ipsas dictiones
ad metaphoricas referre, easdemque oratori non sine de-
lectu adhibendas commendare. Inesse ergo Metaphoram
vocabulo, aut ex consilio sive ingenio dicentis, aut ex usu
lingvæ communi; utrumque autem de verbis tantum si-
ve dictioribus valere (quum similitudo universæ sententiæ
& sermoni inesse recte dicitur), palam esse putamus. Ne-
que minus clare patebit, quo potissimum momento Al-
legoria ab antea nominatis formis sit discernenda, cum e
continuatis tropis, in primis Metaphoris, conflatam eam
esse, dudum viri docti monuerint c.

§ III.

Ut vero usus Metaphoræ melius dignoscatur, lustre-
mus antea ipsam ejus originem oportet. Quemadmodum
autem

c) Chr. Disserit. hic Aboæ edita Præf. Cel. PORTHAN, de *Allegoria*.

autem troporum omnium longe frequentissima & pulcherrima est Metaphora; ita *origines* quoque ejus, ab ipsa humani generis quasi infancia sunt repetenda. Ut enim primum sermonis apud homines invaluit usus, singulas quidem res propriis nominibus, h. e. quæ non aliis rebus communia essent, exprimebant; aucta vero rerum copia, quibus designandis deesent vocabula, & cum viderent homines, in immensum accreturum fore verborum propriorum numerum, memoria vix ac ne vix quidem complectendum, si cunctas res vocabulis propriis insignirent, necessitate quadam adducti, & ad similitudines rerum attinentes, vocabulis illis, ad alias quoque res similitudine scilicet cognatas, in primis abstractas & morales, transfrendis, animum adjecerunt, idque eo majori jure, quo celerius animadverterent, translationem hanc vocabulorum æque bene intellectui patere, ac ipsa illa propria vocabula, imo quoque animum figurato hocce dicendi genere nimis quantum delectari, memoriamque ea re insignem in modum sublevare. Habet nempe animus hoc sibi proprium & peculiare, ut rerum convenientiam & discrepantiam sedet, similitudines querat, fingat, comparat res, quæ sub sensus cadunt cum moralibus, & in omnem partem vertat rerum imagines & attributa. Quo autem vividius res sensibus & phantasie fuerint oblatæ, eo clarius intellectui quoque, propter mentis nostræ natum, quasi patent ideæ inde enatae; ut nihil dicamus de jucunditate quam percipit animus ex idearum atque rerum similium associatione. Jure itaque statuere possumus. Metaphorarum, sicut omnis figurati sermonis originem, Psycho-logicó quidem sensu, deberi mentis ipsius humanæ nature, in primis vero phantasie, quæ incredibilem fere in modum res as sociare, inter se comparare atque morales sive intellectuales veritates, ad sensuum ipsum referre amat.

imagines; quare etiam liberales omnes artes, in primis vero oratoria & poetica facultas, vim suam & efficaciam ex imitatione, comparatione & fictione fortiuntur. Atque quum ex ipsa hac idearum sensibilium cum abstractis conlocacione, affectus ipsius animi nascantur, excitentur atque alentur; hos ipsis quoque in causa esse, cur tanto pere translati utamur dictionibus, itidem patet (a).

Quod vero ad *historicam Metaphorarum originem*, si ita dicere fas est, attrinet, ex antea allatis perpicuum esse existimamus, easdem per *necessitatem* aut etiam ob *commoditatem*, in lingvam humanam primum invectas, delectationis gratia postmodum atque ad affectus commovendos, fuisse frequentatas b). Ex ipsa vero necessitate, quam non eandem omnibus fuisse comperimus gentibus, sed cultioribus minorem, quam minus cultis, rarius quidem nova vocabula (sive per compositionem sive aliarum linguarum imitationem &c.) excogitandis periculum facientibus, factum omnino est, ut multa sint Metaphorica vocabula, quae propria jam videantur esse, aut ita adhibe-

a) Cfr. Dissert. Praef. Cel. NEIKTER Upf. 1796 de *Origine troporum Psychologiae*, itemque laudata Diss. Cel. PORTHAN de *Allegoria* §. 2. Ceterum per se liquet, rationem ipsam sive judicandi facultatem, in nexus idearum formando haud otiosam esse debere. "Eis "ne gesunde Beurtheilung muss ihm, (dem lebhaftesten witz) zu "hülfe kommen" SULZER Theorie der schönen Künste sub vocab. Metapher.

b) Acute Cic. de *Orat.* Libr. III. (modum transferendi) "necessitas genuit, post autem delectatio jucunditasque celebravit. Nam ut vestis, frigoris depellendi gratia reperta primo, post adhiberi cæpta est ad ornatum etiam corporis & dignitatem; sic verbis translatio insituta est inopie causa, frequentata delectationis."

hibeantur, multaque propria verba, quæ hanc suam amiserunt significationem (c).

§. IV.

Ex ipsa itaque Metaphorarum origine & natura, quam §. præcedenti descripsimus, colligere fas est, Metaphoras, propter insignem suam utilitatem & haud raro necessitatem, fuisse inventas. Jam vero dispiendium, qualem usum in oratione præstent populari. Atque hoc quidem respectu haud inficiandum est, easdem egregie admodum conducere, tam ad perspicuitatem, quam gravitatem & suavitatem dicendi, in quibus tribus momentis omnis oratoris verti debet cura. Quod ad perspicuitatem, quæ sine dubio prima est orationis virtus, attinet, multum omnino Metaphoras eandem juvare, probatione vix eget. Res enim abstractæ, a rudi populo, exiguis admodum vulgo ingenii mentisque prædicto facultibus, prætereaque negligenter & parum attente audiente, difficillime intelligendæ, harum ope ad sensuum imaginem relatæ, ipsa rei natura omniumque temporum experientia confirmante, intellectui clarius patent, quam quæ vocabulis propriis abstractisque exprimuntur. Atque hinc quoque, cum pleræque dictiones Metaphoricæ, utpote a concretis vocabulis enatae, ab ipsa quasi natura sint mutuatæ, easdem propter evidentiam & intuitivam formam, tanquam fontem perspicuitatis verborum, a rerum illa probe discernendæ, agnoscere convenit, & in oratione populari commendare. "Oratio" nempe, teste QUINTILIANO Instit. orat. Libr. VIII "debet negligenter quoque audientibus esse aperta, ut in animum audientis sicut sol in oculos, etiam si in eum non intendatur, incurrat. Quare

non

c) Cf. ERNESTI Instit. Interpr. N. T. Sedt. I. Cap. 2 §. §. 5, 6^c, 7. Sedt. II. Cap. 4. §. §. 5 — 10. Atque NEIKTER I. c. §. 5.

non solum ut intelligere possit, sed ne omnino possit non intelligere, curandum" Provenit vero hæc orationis figuræ perspicuitas sive facilitas, ex ipsa associatione idearum, quam sensus hominum communis adoptavit ac velut hereditatis quodam jure sibi propriam fecit; unde nec mirum est, omnes homines gentesque, in plerisque imaginibus earumque usu amice conspirare. Quanto vividius vero ob oculos ponuntur momenta quævis in oratione allata, tanto minus dubitandi quandam admittunt licentiam. Imo per ipsam brevitatem, quæ Metaphoris inest, magna sermoni assertur perspicuitas & evidens; nam vicem subeunt exemplorum, quæ natura sua tantum saepe lucis materiæ illustrandæ adspargere posunt, ut ulteriori & operosa demonstratione minime sit opus. Popularis namque orationis primaria merito habetur virtus, ut non ad abstractas ratiociniorum connexiones, sed intuitivam facilemque deducat animos cognitionem.

Porro quod ad *Gravitatem* dicendi attinet, eandem quoque per Metaphoras egregie adjuvari, docet ipsa affectuum & morum indoles; affectus enim optime exprimuntur, excitantur, aluntur & nutriuntur similitudinibus: imo dictio Metaphorica, affectuum dici potest quasi propria lingua, quia constat, plerumque in imagines & figuratum sermonem velut erumpere qui in affectu constituti sunt, faciliusque commoveri posse animum, quo vividior fuerit ipsa rei adumbratio. — Cave tamen credas, gravitatem vocabulis, optime quamvis translatis, inesse per se, nisi res ipsa tractanda sit gravis: etenim refert lingua & oratio vestitum, qui exquisitissimus licet & variis distinctus coloribus, male tamen ornabit, quin ludibrio exponet quem honestatis deseruit decus. Nisi moribus sis gravis, frustra

stra gravitatem ex fucato quæres habitu externo. Similiter in oratione sit ipsa materies, quæ tractetur, gravis, ut in ornamentis verborum jure possit apparere. Utimur namque tropis, quia *significantius est*, ut ait QVINTILIANUS. Quo vividius ergo orator quivis, sensus auditorum, phantasiam & affectus Metaphoris bene selectis affecerit, eo aptior ad permovendum & persuadendum erit Oratio. Vere namque HORATIUS:

*"Segnius irritant animos demissa per aurem,
"Quam quæ sunt oculis subjecta fidelibus."*

Ratio autem ipsa cur ad affectus commovendos composita sit lingua figurata, est, quod attentio quam maxime figuratur comparisonibus, & quod idea per Metaphoram enuntiata, vim habeat mentem aggrediendi & attollendi fortius, quam ubi nude fuerit proposita (a).

Quod denique ad *gravitatem* sive *delectationem* parviendam conferant tropi a similitudine ducti, testatur experientia hominum & nationum vel maxime barbarorum, quibus in deliciis habetur, stilo ejusmodi aut lingua ad phantasiam alendam comparata uti. — Nascitur
B ve-

a) Verissime namque dicit SULZER, l. c. "Man findet daß sie (die Metapher) dem rede eine ungemeine lebhaftigkeit giebt, und aus einer bey ihrer richtigkeit trockenen zeichnung, ein gemälde macht. Schon dadurch allein kann ein sonst blos philosophischer vortrag ästhetisch werden; weil er bey einer genauer Entwicklung dem gedachten die einbildungs kraft und überhaupt alle untern vorstellungs kräfte, in beständiger Beschäftigung unterhält.

vero hæc delectatio, vel e rerum jucundarum & dulciuum
repræsentatione, vel minus honestis circumvestiendis &
quasi oblinendis. Multæ enim aut odiosæ aut minus
honestæ res, Metaphora possunt permutari & mitigari,
ne lædantur auditorum aures, contrariisque cieantur af-
fectus. "Caput vero "artis est decere," ut bene obser-
vat QUINTILIANUS; atque hæc ipsa decencia quoque ju-
bet, ut dictionibus tropicis utamur in castigandis vi-
tiiis insolentioribus, quorum ne nomen quidem palam
facere ac velut in vulgus spargere convenit — Quod
potro Rethores statuunt, variationis causa, ne sèpe aut
semper eodem verbo esset urendum, inventos tropo-
sus, id quidem universum ad levitatem orationis
pertinet. Nihil enim tædiosius & ad fastidium audi-
torum movendum pronius cogitari potest, quam exili
quodam & jejuno sermone easdem semper ubique si-
stere res, incomitis, nudis tritisque insuper oblatis ter-
minis, quemadmodum haud raro in concionibus ad po-
pulum habendis accidere solet. In confessu namque
est, copiam dicendi non minus quam levitatem pa-
rari eo, quod in omnes partes vertat orator res qua-
tractat, & variet vocabula quibus utitur, ne auditorum
lædat patientiam. Quem ipsum morem rite observant
Musicam tractantes artem, qui monotonias studio evi-
tare solent omni, ne tædio afficiantur auditores. Cave-
at vero sibi maxime quisque, ne verborum floribus in
immensum modum coacervatis, consilium orationis
prævertat palmarium.

§. V.

Ex hac tenus dictis clare admodum, ut speramus,
appa-

apparet, maximum esse dictionis metaphoricæ in oratione populari usum. Cauter vero Metaphoris esse utendum, ut nobili suo respondeant officio, universa ornamentorum urget natura. Itaque merito postulatur, ut e notissimis simillimisque rebus ac velut spectaculo maxime obvio petantur imagines, quas scilicet vulgaris hominum experientia capere poterit (a). Pauci enim auditorum subacti sunt ingenio, nec amat oratio audaciores aut inusitatæ similitudines, quemadmodum neque ipsa poësis, nisi ratus, ejusmodi e longinquo quasi petitis utitur verborum ornamentis. Consequitur vero inde, Metaphoras evidentes, simplices ac veras esse debere, ne fallam excitant ideam, aut fructu destituantur intento. Cujus consilii obtinendi gratia primariæ vocabulorum notiones diligenter erunt indagandæ, ut pateat translationis vis, aut quid in illustranda oratione habeant momenti. Nec sufficit claras per se esse imagines, nisi modus ipse comparationis, evidentiām habeat & auditoribus distinctam rerum pariat representationem. — Petantur quoque ex honestis rebus, ne moribus innocentissimis sint offendicula, nec politis ac gusto elegantiarum artium præditis nauream moveant. Quo circa etjam cavendum, ne translationes ex stilo Hebræ.

a) Egregie BLAIR l. c. 2. th. p. 47. "Die ganze natur erhält
 "uns ihre Schäze und erlaubt uns, von allen sinnlichen gegen-
 "ständen Syge zur Darstellung geistiger oder moralische Begriffe
 "zu sammeln. Nicht bloß die fröhlichen und glänzenden, sondern
 "auch ernste und furchtbare, ja selbst düstere und schreckenvolle
 "Gegenstände der Sinne können, in verschiedenen Fällen, mit
 "Schicklichkeit zur verschönerung des Ausdrucks gebraucht wer-
 "den.

bræorum sive Judaico, absque delectu mutuentur Ora-
tores. Constat enim Hebræos vates sæpiuscule ex ru-
dis populi minus urbanis & parum politis moribus sum-
sisse imagines (*b*), quos igitur absonum esset ad imita-
tionem sibi & aliis præscribere. Temporis enim ratio &
morum habitus ubique consideretur oportet. Quæ He-
bræorum moribus haud indecora in dicendo censem-
tur, non sémper item sunt ex nostris moribus; ut ta-
ceamus unamquamque lingvam sibi proprias habere tra-
lationes, in aliam lingvam vix ac ne vix quidem intro-
ducendas. — Huc quoque propter rei cognitionem re-
feratur cautio, ne ex trivio ducantur Metaphoræ, ut po-
te parum convenientes stilo solenniori; nam non ea po-
pularis audit oratio, quæ trita & plebeja, sed quæ ad
populi genium exulta est; ipseque usus loquendi apud
plebem, sua habet locorum discrimina. — Neque stu-
diose accumulentur aut anxie nimis conquirantur tropi,
sed potius salis instar ad perspicuitatem aut gravitatem
sublevandam, adspergantur (*c*); conquisitis enim undique
aut coactis similitudinum floribus, auditores tædio affi-
ciunt.

b) Cfr. Praelectiones Reverendiss. Lowth: *de sacra Poësi Hebr.* Præl.
VII. not. 25. Edit. MICHAELIS.

c) "Is enim, justus CICERONE (Orat. ad M. Brut. C. 29, init), cœlo-
gens, qui Similia subtiliter, & magna graviter, & mediocria
temperate potest dicere."

ciontur & quasi opprimuntur, præterquam quod' vanum sit, ideam per se simplicem & apertam, & sine tropo facillime intelligendam, ope Metaphorarum (quas non semper & in quovis casu ornatum orationi conciliate confitendum est, nisi simul notionem rei fortiorum aut svaviorem reddant), absque ulla necessitate sistere sibi que sumere illustrandam. *"Verecunda namque debet esse translatio, ut deducta esse in alienum locum, non irreuisse, atque ut voluntario non vi venisse videatur"* (d).

De cetero semel inceptæ Metaphoræ inhærendum est, donec auditores distinctum hausisse rei ideam judicaverit orator; aliter enim si calculos subduxerit & ex tropis temere, commixto sermone prodigialiterque varia-to, orationem suam composuerit, hæc monstri instar prodibit, quale graphice depingit HORATIUS (e).

Videndum vero ex altera parte, ne Metaphorarum nimis longa persecutione in allegoriam abeat sermo, quæ quamvis phantasie exultæ maxime conveniat, eamque ob causam delectationi quoque optime inserviat,

vul-

d) CICERO de Orat. Libr. III. C. 53.

e) Initio Libelli de Arte Poëtica. Reste itaque QUINTILLIANUS Libr. VIII. *"Id in primis est custodiendum, ut quo genere superis translatonis, hoc finias."*

vulgarem tamen hominum excedere videtur captum.
Ubi vero longiores similitudines adhibendae sunt, applicatio
earum aut per se aperta sit, aut etiam plenius
explicando adjuvetur.